

Валентина КИРИЛОВА-МАНГЕЛОВА

Медицински университет – Плевен, България

**ОТНОШЕНИЕТО РОД – ПОЛ ПРИ СЪЩЕСТВИТЕЛНИТЕ
СОБСТВЕНИ ИМЕНА В ПРАГМАТИЧЕН АСПЕКТ**

Valentina KIRILOVA-MANGELOVA

Medical University – Pleven, Bulgaria

**PRAGMATIC ASPECT OF THE *GENDER* – *SEX* RELATION
CONCERNING PROPER NOUNS**

In conceptualizing the world around, ancients created nouns that not only names objects, abstracts and collective, but also nouns that have more special status. Specific of their lexical meaning differente them in a separate class of Proper nouns. Through its grammatical form and semantics they present pragmatic meanings in a special context and according to this they get closer with nouns, naming persons.

Ключови думи: граматически род, биологичен пол, социален пол, съществителни собствени, прагматичен аспект.

Keywords: grammatical gender, biological gender, social gender, common nouns, pragmatic aspect.

Интересът към проучването на съществителните собствени имена е провокиран от това, че те са с по-особен статут. Специфичното в тяхната семантика (не толкова форма) ги обособява в отделен клас на съществителните имена. Назоваването на отделни личности или селища и географски места определя именуването им като съществителни собствени, които могат да бъдат антропониими (лични, презимена, фамилни, прозвищни), топоними (названия на географски обекти, като тук може да се включат и ойконимите, обозначаващи населено място), зооними, хрононими и други.

Според Е. Бенвенист: „Езикът предлага форми, които в известен смисъл са „празни“, и всеки говорещ в момент на упражняване на речта си присвоява тези форми и ги съотнася към своето „лице“ (Бенвенист 1993: 195). Съществителните собствени имена също могат да се приемат като езикови форми в бъл-

гарския език. Техните родови окончания маркират половата принадлежност на лицето, но употребени в прагматичен контекст, те започват да функционират с допълнително, конотативно значение. Използването им е обусловено от социалния опит на човека и изразяват неговото субективно отношение към обществените процеси в социума. Стилистичните ефекти, от една страна, се пораждаат при употребата на мъжкородов корелат за обозначаване на лице от женски пол, но това е определено от ситуация, свързана с модните увлечения, наследените норми от миналото или с отразяване на негативното отношение на обществото към морала на политическия елит. От друга страна, съществителните собствени имена от мъжки и женски род, чрез които се назовават лица от срещуположния пол, имат възможността да представят сексуалната различност на тези хора и начина, по който те искат обществото да ги приеме. По такъв начин разглеждането на проблема род – пол при антропонимите от трите рода е насочено към изясняването на употребата им от гледна точка на взаимоотношението граматически род – естествен пол и граматически род – социален пол (джендър).

Екскерпираният материал – училищни дневници, телефонни указатели, статистически данни, форуми в социалните мрежи и журналистически статии – представя възможностите на функциониращия език да разкрие по какъв начин установените традиционни модели в българския език могат да послужат като средство за изразяване на нови прагматични употреби, създадени от хората в социума.

Разглеждани като думи, свързани с определен референт, съществителните собствени имена обозначават лица от мъжки или женски пол. Граматическото правило, според което завършващите названия на консонантен звук са от мъжки род, а тези, които имат окончание **-а [-я]**, са от женски род, е характерно и за тях. Антропонимите от среден род могат да обозначат възрастни лица от двата пола или малки същества. По семантичния показател ‘пол’ те се доближават до съществителните нарицателни имена за лица, но при съществителните собствени имена назоваването е свързано с конкретно лице от мъжки или женски физиологичен пол.

Според С. Буров „Отъждествяването“ на собственото име с определен референт може да се основава на широк социално-културен контекст, то е в зависимост от знанията, информацията и опита на носителите на езика за съответния обект“ (Буров 2004: 126). Доказателство за това твърдение са различните източници – телефонни указатели, регионална статистика, училищни дневници, журналистически статии, чрез които се разкрива влиянието на социалните и историческите промени у нас от 70-години досега върху предпочитанието да се използват традиционни български или чужди антропоними. При проучване на Националния телефонен указател на Ловешка област от 1990 г. и Официалния телефонен указател на Варна и региона от 1988, 1995 и 2000 година се наблюдава традиционният модел на българската именна система.

Личните имена, назоваващи мъже, окончават на консонантен завършек, на **-й** или на **-и** и **-о** (*Иван, Николай, Георги, Ивайло*), а имената на жени окончават на **-а** (**-я**) (*Елена, Мария, Nicoleta*). След този период обаче засилените контакти с другите държави определят модния вкус децата от женски пол да получават имена, които завършват на съгласен: *Елен, Никол, Габриел, Невен*. В Националния телефонен указател на Ловешка област от 1990 година не фигурира нито един мъжкородов корелат на тези имена за обозначаване на лица жени. Голям процент се пада при използването на названията *Елена, Николина, Габриела, Невена*. В периода 2018–2020 статистиката за фреквентността на тези названия, която се дава от Дирекция „Гражданска регистрация и обредни дейности“ при Община Плевен, сочи запазване на традицията за кръщаване на новородените с имена, спазващи граматическото правило в българския език. При заемането на названията обаче от други държави, в които действат характерните за тях езикови норми, се създават неудобства при обозначаването на половата принадлежност на лицето. Ако липсва съответният контекст, при който личното име не е придружено от презиме и фамилия или други определители (местоимение, прилагателно, причастна конструкция), информацията би се възприела трудно от участниците в речевия акт. За целта е нужна и предварителна информация при използването на мъжкородовите названия.

Името *Невен* например е доказателство за историческите събития в България, както и културните ѝ контакти с други държави. По времето на така наречения „Възродителен процес“, който започва в началото на 1970 и продължава до края на 1980 година, българските турци започват да кръщават децата си (момчета) с името *Невен* (училищни дневници на СОУ „Христо Ботев“, гр. Никопол и ОУ „Кирил и Методий“, с. Дебово). Названието *Невена* е дадено като типично българско женско име, което идва от съществителното нарицателно *невен*. Думата е от граматически мъжки род и обозначава цвете и билка с жълт до яркооранжев цвят. Когато обаче то започне да функционира като антропоним, назоваващ лице със съответната полова принадлежност, се създават два корелата – *Невен* с консонантен завършек (обозначава лице мъж) и *Невена* с окончание **-а** (назовава лице от женски пол). Тези антропоними функционират с номинативното си значение. Съществителното собствено *Невен*, назоваващо лице от мъжки пол, се среща два пъти в Националния телефонен указател на Ловешка област за град Плевен и два пъти в Официалния телефонен указател на Варна и региона за град Варна. В двата указателя женскородовият антропоним е високочестотен.

В последните години обаче влиянието от други държави определи назоваването на лица жени да става с помощта на мъжкородовия антропоним и в България. В Армения собственото име *Никол (Некол)* се дава на лица мъже. Като типично българско мъжко име се явява *Никола*, което според граматическите правила в българския език за родова отнесеност трябва да назовава лица от женски пол, тъй като завършва на гласен звук **-а**. Названието *Никола* според

някои лингвисти е разновидност на гръцкото име *Nikolaós* (Младенов 1941: 357). Според други изследователи антропонимът може да се причисли към имената с древен тракийски (български) произход. В случая възприемането на звука **-а** при древните български названия за назоваване на издигнати лица в йерархията се среща и тук (Ангелов 2020). От гледна точка на тази хипотеза наименованието може да се разгледа като думата *баща*, при която за определяне на рода превес взема половата принадлежност на лицето. По същия начин може да се тълкува името *Конда*, което назовава лице от мъжки пол. Без предварително проучване на личното име, не би могло да се разбере съществителното собствено *Конда* какво лице обозначава – от мъжки или женски пол, тъй като то е рядко срещано. Според завършека **-а** се възприема като типично женско име, както *Елена*, *Марина*. Личното име е в съчетание с фамилията *Говедаров* и *Кондов*. Следователно антропонимът обозначава лица мъже.

Това име има своя история на възникване, която е свързана с интересна легенда. Потомците на рода *Кондови* (*Кондеви*), проучили фамилията си имена, установяват, че името идва от западноевропейски аристократ с титла виконт (конт), участвал в кръстоносните походи. Когато минава през България, той се влюбва в българска девойка и остава да живее в района около Сливен. Децата му носят фамилията *Кондеви*, тоест синовете на *конта/конда*. По-късно за лично име се използва не само *Кондо*, но и *Конда*. В Официалния телефонен указател на Варна и региона личното име *Конда* се среща при фамилия *Кондови*. Регистрирани са четири лица с личното име *Конда* и фамилия *Кондов*, едно лице с фамилия *Говедаров* и нито едно лице от женски пол с фамилия *Кондова*, което категорично доказва, че женскородовият антропоним назовава лице мъж. (Официален телефонен указател – Варна и региона, 1988/1995/2000). В случая възникването на това име се свързва с категорията *определеност* (децата на *конта/конда*), което, ако не се знае предварително или няма фамилия, лесно може да се сбърка поради вокалния звук **-а**, на който завършват съществителните имена от женски род.

Предварителната подготовка и знания са нужни и при разбирането на личните имена, носени от чужденци, но заселили се да живеят в България. При арменците като типични мъжки имена са познатите *Гарабед*, *Бедрос*, *Кеворк*, *Магърдич* и други, а фамилията имена притежават суфикс **-ян**. Женските имена обаче не завършват на гласен звук **-а**. Повечето от тях имат отново консонантен завършек (*Алис*, *Анахид*, *Мариям*). Когато обаче липсва предварителна подготовка за типичните мъжки и женски арменски имена, трудно би се разбрал полът на лицето, което носи мъжкородова арменска фамилия, характерна и за мъжете, и за жените. Такъв пример може да се открие в Телефонния указател на Варненска област, в който са регистрирани имената *Такухи*, *Искухи*, *Сарпухи*. При проучване на името *Такухи*, чийто завършек на **-и** го причислява към съществителните от среден род, се открива фамилията *Артюнова*, която не е българска, но словообразователният модел е еднакъв с българския – при-

тежава суфикс **-ова** (руско фамилно име). Личното и фамилното име в случая дават повече информация за антропонима *Такухи*, с чиято съставка **-ухи** се образуват женските арменски имена. Подобни затруднения няма при типичните български галювни имена, окончавачи на **-и**: *Мими Николов/Мими Николова, Ники Тодоров/Ники Тодорова*.

Имената *Никол* (по-скоро *Некол Диловски*), *Габриел* (*Габриел Гаврилов*) и *Елен* (*Елен Генчев*), обозначаващи лица от мъжки пол, се откриват само веднъж в Националния телефонен указател на Ловешка област и нито веднъж в Официалния телефонен указател на Варненска област. Името *Габриел* възниква като разновидност на съществителното собствено *Гавраил* и се използва за обозначаване на лице мъж. В Националния телефонен указател на Ловешка област от 1990 година съществителното е в съчетание с фамилното име *Гаврилов*, което назовава лице от мъжки пол. Заемането му днес от Франция, където името се дава на деца от женски пол, определя кръщаването на лицата от женски пол с името *Габриел* и в България. Аналогичен е и процесът на заемане от тази държава на името *Елен*.

Според информацията, дадена от Дирекция „Гражданска регистрация и обредни дейности“ при Община Плевен, за периода 2018–2020 година имената, които се дават на новородените, спазват традиционния модел на именната система в България. При някои названия обаче се наблюдава предпочитание към използването на мъжкородовия корелат. Такива са *Кристин*, *Ирен*, *Анабел*, *Никол*, *Евелин*, *Ивет*, *Изабел*. При *Кристин*, *Ирен* и *Ивет* липсва име от женски род (*Кристина*, *Изабела*, *Ивета*), с което да се кръщават новородените деца в този период. Независимо от това, че в имената *Изабел* и *Анабел* се съдържа името *Бела* (*Белла*), което е регистрирано само веднъж през 2019 година за именуването на дете (момиче), предпочитанието на мъжкородовото название е факт. В анкетно проучване на Р. Левкова името *Никол* звучи според родителите женствено, а причините авторката свързва с възприемането на женскородовото име *Никола* като обозначаващо лице мъж, както и с носенето му от знаменити личности, което го определя като модерно (Левкова 2019: 160–161). Статистиката, дадена от Община Плевен, е и в подкрепа на твърденията на Р. Левкова, че в годините след 1989 г. намалява делът на традиционните за българите лични имена и се увеличава делът на чуждите антропоними „под влияние на политиката, литературата, киното, театъра, телевизията и други“ (Левкова 2019: 126).

Предпочитание в употребата им се наблюдава и при двойните имена за назоваване на лица от женски пол. В съпоставка с мъжкородовите имена, при които и двете названия имат консонантен завършек, женскородовите допускат и двата варианта:

Таблица 1. Двойни имена на новородени деца от мъжки и женски пол за периода 2018–2020 г. в Община Плевен¹

Мъжки двойни имена	Женски двойни имена
2018	
Иван Айрон Мариус Юлий Александър Джеймс	Изабела Вера Лора-Изабел Ема-Никол
2019	
–	Мария Ивон Анна-Мария
2020	
Борис Николай Ахмед Иван	Дария-Мария Анна-Мария

От така изложения материал става ясно, че и тук използването на мъжко- и женскородов корелат зависи от нагласата на родителите, обусловена от културата, традициите, историята, смесените бракове.

Чрез анализа на разгледаните съществителни собствени лични имена може да се твърди, че когато няма предварителна подготовка за възникването им или липсват съответните определители, указващи пола на референта, комуникантите биха възприели мъжкородовите и женскородовите корелати като типични лични имена, обозначаващи лица съответно от мъжки и женски пол, а антропонимите от среден род биха затруднили разбирането на пола на лицето:

По време на гоненията в Турция неговите прабаба и прадядо, Сарпухи и Арменак идват в Плевен. (<https://www.plevenpress.com/д-р-роберт-халваджи-ян-боли-ме-че-общес/>, 17.10.2020).

Тук съществителните *прабаба* и *прадядо* доизясняват какъв е полът на лицата, обозначени със съществителните собствени имена. Експресивната натовареност се представя именно в такъв прагматичен контекст, при който с липсата на тази допълнителна информация комуникантите не могат да разберат пола на референта:

За да не е само спам – последните две имена, които ми се сториха странни – Мийко и Конда...

Калан – име на новородено момиченце... !!! (<https://www.bg-mamma.com/?topic=595763.225>, 17.10.2020)

Употребата на мъжкородовите антропоними за назоваване на лица жени отново може да се види и при използването на презиме от мъжки род – *Га-*

¹ Поради конфиденциалността на информацията файловете, които бяха предоставени от Дирекция „Гражданска регистрация и обредни дейности“, съдържаха данни само за личните имена на новородените в периода 2018–2020 г. В таблицата не са отразени презимената и фамилните имена на новородените.

бриел Петров Василева или на фамилно название – *Невен Петрова Василев*. Използването на фамилни имена без окончания за женски род не е ново явление в българския език. През Възраждането употребата им е била напълно нормална и приета, като с тях се обозначават лица от двата пола. По-късно, когато указването на пола на референта граматически (свързано е и с идеите на феминизма, възприети от културния елит в България, както и с връзките с Русия) се превръща в необходимост, този модел е изоставен. В годините на прехода обаче употребата на мъжкородовите фамилни имена се възражда и оказва влияние върху създаването на такъв модел и при презимената. Прагматичният ефект, който отчасти граничи с комичност, се постига чрез несъответствието между граматическото значение на тези съществителни и концепта за родовата отнесеност според семантичния компонент ‘пол’.

Проучването на фамилните имена в телефонните указатели на Ловешка и Варненска област сочи установеното правило в българския език граматически да се указва полът на референта. Ако фамилията обаче, която представя лице жена, е на съгласен завършек, личното име задължително завършва на гласна *-а* – *Иванка Кьолер*, *Еленка Мезан*, *Мария Шулайн*, *Катерина Каук*, д-р *Юлиана Остхаймер*. Очевиден е фактът, че част от фамилните имена са от чужд произход (*Кьолер*, *Остхаймер*). Имената *Шулайн* и *Каук* са открити в Националния телефонен указател на Ловешка област, с. Асеново. В селото живеят много банатски българи, а историческият момент, свързан с тях, е погромът на Чипровското въстание през 1688 година, когато те бягат във Влашко и Унгария (Дълин 1938: 34). Заселвайки се там, те идват не само с личните си имена, но и с прякорите, които впоследствие стават и фамилни (*Делин*, *Шулайн*, *Шипка*). При завръщането си в България след Освобождението тези семейства използват безсуфиксните си фамилни имена. Този факт дава основание да се твърди, че запазването на автентичното фамилно име при банатските българи не може да бъде възприето като модно увлечение, а като желание да се съхрани в човешкото съзнание историческият момент и емоционалното му съпреживяване през годините. По такъв начин, в съчетание с личните имена *Катерина* и *Мария*, се избягва неудобството при разбирането на пола на лицето и се дава допълнителна информация. Пред личното име *Юлиана* стои степен д-р (доктор). Запазването на фамилното име от мъжки род говори за това, че лицето от женски пол, чиято професия е лекар и чийто съпруг е чужденец, би искало да изрази авторитетност и престиж. В случая личното име е доказателство за половата принадлежност (*Юлиана*). Фамилното име *Остхаймер* се среща и с женскородов корелат – *Теодора Остхаймерова*, но тук пред антропонима липсва научна степен „доктор“, което доказва, че употребата на женското фамилно име цели указване само на пола на референта и следва изискванията за образуване на фамилни имена според българската именна система (Национален телефонен указател, Ловешка област 1990: с. 120).

Свободата при вписването на мъжкородовите фамилни имена се наблюдава при много българи, които се установяват да живеят в различни държави.

Често регистрирането с мъжкородова фамилия става според законите на съответната държава. Децата от женски пол на тези българи (при двама родители българи или при смесени бракове) понякога получават мъжкородовия корелат Калина *Цанов*, Нина *Добрев*, Светлана *Пенев*. Маскулинизирането на фамилияните имена обаче може да създаде стилистичен ефект в контекст на неразбирането на пола на лицето, ако вместо личните имена *Калина* и *Нина* се използват имена като *Габриел*, *Невен*, *Елен*: *Габриел Цанов*, *Невен Добрев*, *Елен Цанов*. Стилистичният ефект се поражда, когато фамилияното име *Цанов* се съчетае с личното *Габриел* и по този начин се получава двойно „омъжкарване“ на лицето от женски пол:

Винаги се чудя какъв е бил зора да не е просто Габриела Цанова (<https://www.bg-mamma.com/?topic=595763.240>, 14.01.2020)

Примерът илюстрира конфликта, който настъпва в човешкото съзнание между традиционното обозначаване на лицата от двата пола със съществителни собствени имена със съответните родови окончания и предпочитанието в съчетаването на мъжкородови антропоними (лични и фамилияни имена) поради световните модни тенденции.

Стилистичният ефект, който се поражда при използването на маскулини съществителни собствени имена за назоваване на жени, може да бъде открит и при презимената. В профила си във фейсбук певицата Мариана Попова пише коментар по повод раждането на дъщеря ѝ Екатерина: „Роди се Екатерина *Веселин* Плачкова! Дете на любовта!“ (<https://www.facebook.com/mariana.popova.315/posts/1849557008413098>). Използването на презимена без мъжко- и женскородов завършек е ново явление, тъй като безсуфиксните имена в България, които са използвани през Възраждането, са регистрирани като фамилияни, а не презимена (Русинов 1978: 73). Днес обаче обозначаването на пола на референта става чрез суфиксните фамилияни имена: *Даниел Хари Иванов*, *Екатерина Веселин Плачкова*, *Мари Константин Бודהва*. Разглеждането на трите презимена сочи, че с изключение на *Хари* (и тук няма затруднение да се образува презимето *Хариев*), другите две – *Веселин* и *Константин* – могат да бъдат образувани като традиционни български презимена *Веселинова* и *Константинова*. При лицата мъже неудобството при употребата на безсуфиксното презиме идва от факта, че двойните имена при мъжете се пишат понякога без съединителна чертица и второто име в съчетание с първото може да се възприеме като двойно. При женските имена обаче маскулинизирането поражда стилистичен ефект. При наличие на имена като *Елен* и *Габриел* без съчетаването им с фамилияно име, завършващо на традиционните суфикси **-ов** (**-ев**), би се възприело като назоваване на две лица момчета или двама мъже. От друга страна, мъжкородовото име, поставено на втора позиция в ролята на презиме и без дефис, отвежда отново към мисълта за двойно мъжкородово име. Антропонимите *Мари Константин* и *Екатерина Веселин* биха се възприели като лични имена от женски и мъжки род, назоваващи две различни

лица, от мъжки и женски пол, с което се поражда недоумение и объркване. Съответният контекст дава информация за броя на референтите и каква е тяхната полова принадлежност: „Младата *Мари Константин* не може да скрие раните по пръстите си...“ (в. „Уикенд“, 2–8 май 2020, с. 12). Ако обаче първото име бъде подменено със съществителните собствени *Невен* или *Габриел*, дори и в статиите ще бъде трудно да се разбере полът на лицето, ако, разбира се, липсват и съпътстващите определители: *Габриел Константин* не може да скрие раните по пръстите си./*Младата* Габриел Константин не може да скрие раните по пръстите си.

Отношението *род – пол* в прагматичен аспект е представено тук чрез засилената употреба на мъжкородовите корелати при обозначаването на лица от женски пол. Тази употреба често поражда недоумение и комизъм, както и негативното отношение на комуникантите към желанието (предимно поради модни увлечения) да се използват маскулинните антропоними или чужди фамилни имена, които не спазва традиционния български модел. Използването на чуждите модели за кръщаване на деца в България и чужбина често бива възприемано като акт за скъсване с родовите корени и традиции.

Като „контекстуално детерминирани форми в плана на изразяването“ (Косериу 1990: 177) съществителните собствени имена могат да бъдат разглеждани и чрез другата си проекция в прагматичен аспект, когато назовават хора с влечение към лица от същия биологичен пол, към който и те принадлежат. Според О. Вайнингер при „хомосексуалистите този, който задържа за себе си психическата и физическата роля на мъжа, непременно в случай на продължителни отношения запазва своето мъжко име или си извоюва такова, докато пък другият, който играе ролята на жена – или носи женско име, или сам си дава такова, а още по-често – и това е твърде характерно – го получава от партньора си“ (Вайнингер 1991: 5–6). Проученият материал регистрира това явление, но повече при мъжете, отколкото при жените.

Използваните лични и фамилни имена изпълняват функцията на артистични псевдоними. Ако псевдонимите при хората на изкуството са измислени от тях като друга алтернатива на личното им име, то при хората на шоубизнеса използването на псевдонима е възможност за представяне на сексуалната им ориентация и е мястото, където могат да оповестят това. Годините, в които са регистрирани материалите, са от 2011 г. досега. Процесът на самоосъзнаването на мъжа и жената като влечение към хора със същата биологична полова принадлежност, както и реакцията на обществото към тях, се открива в медийното пространство чрез статиите и предаванията. В тях личности от шоубизнеса, квалифицирани като травестити, лесбийки, гей двойки и драг куини, с помощта на атрактивните си имена представят в българското общество виждането си за толерантност към различните. *Ивайло Иванов* е един от първите, чието име се свързва със света на шоу бизнеса. Артистичният му псевдоним е *Елза Парини*, но в статия от 2011 г. в електронния сайт blitz.bg се вижда, че става въпрос и за сексуалната ориентация на това лице:

Травеститът Елза Парини: Не съм готова за деца... (<https://www.blitz.bg/article/23270>)

По същия начин се представят в обществото и други представители на шоубизнеса като *Камела Паркър*, *Урсула*, *Мис Бони*, *Дженифър Бенедикшън*. Всички те използват женски имена, за да разкрият не само участието си в травестит шоуто, но и да заявят явно половата си ориентация. Хомосексуалността като предпочитание на мъжката или женската роля във взаимоотношенията се открива езиково и в други примери:

Мис травестит България 2008 – Камела Паркър и Мистър Гей България – Камен Тодоров стъпиха отново заедно на една сцена... (<http://mixclubalexander.blog.bg/zabavlenie/2009/05/10/mis-travestit-bylgariia-i-mistyr-gei-bylgariia-otnovo-zaedno.332728>)

Първият българин, който сменя пола си с хирургическа намеса, променна името си и от Андрей става *Адриана* (<https://www.blitz.bg/article/2191>). Тук употребата на женското лично име представя не само психичен процес, но и биологичната трансформация (чрез медицинска интервенция), която се случва с лицето.

При проучването на ексцерпирания материал се вижда висока честотност в употребата на съществителни собствени лични и фамилни имена (псевдоними), назоваващи лица мъже транссексуални, отколкото жени. Установени са само два случая в медийните сайтове, където едното лице е обозначено с мъжко- или женскородов прякор, а техните партньори запазват съответния корелат на личното и фамилното си име:

Любовниците Деси Солджъра и Мис България се разделиха: Симона Величкова заживя с... прасе!

Този уикенд там щели да прескочат Камен Воденичаров, бившият солист на „Те“ Любо и доайенът на столичните „меки китки“ Людмил с прякор Люси Просторска... (<https://www.blitz.bg/article/30040>).

В примерите отношението род – пол е представено като подчертаване на сексуалната ориентация на лицето и положителното или отрицателното отношение на обществото към него. Използването на мъжко- и женскородовия прякор (*Солджъра*, *Просторска*) разкрива кое от двете лица поема ролята на мъжа или жената. Галовните имена *Деси* и *Люси* се явяват като допълнителни средства за изразяване на сексуалната ориентация на лицата (средният род на антропонимите).

В други случаи обаче прякорите представят изцяло негативното отношение на обществото към дадена личност от политическия елит:

Някой да е чувал да наричат Цецка Цачева Цецкозавър...

(luboslovie.bg/2016/11/12/обидните-прозвища-за-водещите-полити/)

Сред актуалните напоследък политици обаче не трябва да забравяме и евродепутата от НДСВ Антония Първанова, известна с прякора Тони Фарма. (reporter.blog.bg/novini/2010/02/17/priakorite-na-bg-politici.495461).

С мъжкородовите прякори, назоваващи лица жени, се изразява заклеймяване на проявите на по-голяма част от политическите личности – на техния морал и действия, които са в ущърб на обществото.

Съществителните собствени имена пораждат интерес поради това, че тяхната експресивност се реализира в точно определен контекст в комуникативния акт. Конотативната натовареност зависи и от техния словообразователен строеж. Контактите с другите държави пораждат засиления процес към употребата на така наречените „унисекс“ имена (Левкова 2019: 126) за обозначаване на лица от двата пола, а липсата на пряк контакт между комуникантите води до неразбирането на пола на лицето при употребата на тези съществителни в журналистическите статии и електронните форуми. При част от личните галтовни имена отсъствието на суфиксално презиме или фамилно име лишава от възможността за разбиране на съответния пол на лицето, а в други случаи подчертава половото му влечение.

Използването на безсуфиксни презимена и фамилии за обозначаване на лица от женски пол също създава затруднение в разбирането на пола на референта. Често употребата им се разбира като две отделни имена – лично, назоваващо лице от женски пол, и мъжко, назоваващо лице мъж. В случая указването на пола на лицето се осъществява с помощта на определители в контекста.

Негативното отношение на обществото към различната сексуална ориентация на някои лица от шоубизнеса или към проявите на политическия елит се представя чрез употребата на артистичните псевдоними и прякори. Прякорите от мъжки род, назоваващи лица жени, представят отрицателната оценка на обществото към дадената личност и нейния политически морал. С женскородовите псевдоними се разкрива отношението на хората в социума към хората с различна сексуалност, както и тяхното желание да апелират за толерантност към хомосексуалността.

Анализът на антропонимите от гледна точка на отношението *род – пол* в прагматичен аспект представя мъжкия и женския род като стилистично маркирани в случаите, когато с мъжкородовите съществителни собствени имена се обозначават лица от женски пол, а с женскородовите антропоними се назовават лица мъже в контекст на представяне на тяхната сексуална ориентация. Както при съществителните имена за лица, назоваващи професии, длъжности, степени и чинове, тук също може да се говори за лингвистичното явление маскулинизация, обусловена от културно-историческите и обществено-икономическите отношения на България с различните държави. Глобализацията, отварянето на границите и общуването между хората от различни раси и култури определят глобализация в мисленето, а оттам и влияние върху функциониращия език.

ЛИТЕРАТУРА // BIBLIOGRAPHY

- Ангелов 2020:** *Ангелов, А.* Произход и значение на личните имена Ангел, Михаил и Николай. [Angelov 2020: Angelov, A. Proizhod i znachenie na lichnite imena Angel, Mihail i Nikolay.] Online: <http://shtaparov.blog.bg/politika/2015/02/26/proizhod-i-znachenie-na-lichnite-imena-angel-mihail-i-nikola.1341497>, 17.07.2020
- Бенвенист 1993:** *Бенвенист, Е.* Езикът и човекът. София: Наука и изкуство. [Benvenist 1993: Benvenist, E. Ezikat i chovekat. Sofia: Nauka i izkustvo].
- Буров 2004:** *Буров, Ст.* Познанието в езика на българите. Граматично изследване на концептуалната категоризация на предметността Велико Търново: Фабер. [Burov 2004: Burov, St. Poznaniето v ezika na balgarite. Gramatichno izsledvane na kontseptualnata kategorizatsiya na predmetnostta. Veliko Tarnovo: Veliko Faber.]
- Вайнингер 1991:** *Вайнингер, О.* Пол и харатер. София: Издателска къща „Ренесанс“ към ДФ „Декарт“. [Vayninger 1991: Vayninger, O. Pol i harater. Sofia: Izdatelska kashta „Renesans“ kam DF „Dekart“].
- Делин 1938:** *Делин, И.* Асеново Никополска околия за споменъ. Свищов: Печатница А. Д. Паничковъ. [Delin 1938: Delin, I. Asenovo Nikopolska okolia za spomena. Svishtov: Pechatnitsa A. D. Panichkova.] Online: <https://asenovopp1927biblioteka.alle.bg/%D0%B4%D0%B8%D0%B3%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%BE-%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B5%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D1%81%D0%BA%D0%BE-%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%82%D1%87%D0%B5/%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BE-%D0%B7%D0%B0-%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD-%D0%BE%D1%82%D0%B5%D1%86-%D0%B8%D1%81%D0%B8%D0%B4%D0%BE%D1%80-%D0%B4%D0%B5%D0%BB%D0%B8%D0%BD/> (20.06.2020)
- Дневник на СОУ „Христо Ботев“*, гр. Никопол, МОН: 1993 [Dnevnik na SOU „Hristo Botev“, gr. Nikopol, MON: 1993].
- Дневник на ОУ „Кирил и Методий“*, с. Дебово, МОН: 1990 [Dnevnik na OU „Kiril i Metodiy“, s. Debovo, MON: 1993].
- Косериу 1990:** *Косериу, Е.* Лекции по общо езикознание. София: Наука и изкуство. [Koseriu 1990: Koseriu, E. Lektsii po obshto ezikoznanie. Sofia: Nauka i izkustvo]
- Левкова 2019:** *Левкова, Р.* Тенденции в развитието на българската личноименна система в началото на XXI век. Велико Търново. [Levkova 2019: Levkova, R. Tendentsii v razvitiето na balgarskata lichnoimenna sistema v nachaloto na XXI vek. Veliko Tarnovo].
- Младенов 1941:** *Младенов, Ст.* Етимологически и правописенъ речникъ на българския книжовенъ езикъ. София: Хр. Г. Данов. [Mladenov 1941: Mladenov St. Etimologicheski i pravopisena rechnika na balgarskia knizhovena ezika. Sofia: Hr. G. Danov].
- Национален телефонен указател на Ловешка област*, част III, Държавно издателство „Д-р Петър Берон“, София 1990. [Natsionalen telefonen ukazatel na Loveshka oblast, chast III, Darzhavno izdatelstvo „D-r Petar Beron“, Sofia 1990].

Национален телефонен указател Варненска област, част втора, Държавно издателство „Д-р Петър Берон“, София 1988. [Natsionalen telefonen ukazatel Varnenska oblast, chast vtora, Darzhavno izdatelstvo „D-r Petar Beron“, Sofia 1988].

Официален телефонен указател Варна и региона 1995, Българска телекомуникационна компания – ЕАД, София 1995. [Ofitsialen telefonen ukazatel Varna i regiona 1995, Balgarska telekomunikatsionna kompania – EAD, Sofia 1995].

Официален телефонен указател Варна и района 2000, Българска телекомуникационна компания – ЕАД, София 2000. [Ofitsialen telefonen ukazatel Varna i rayona 2000, Balgarska telekomunikatsionna kompania – EAD, Sofia 2000].

Доц. д-р А. Петкова с колеги през първите години като преподавател в Катедрата по български език